



Vjeroučitelji

INTERVIEW

O vjeronauku u školi nakon jednogodišnjeg iskustva

/Stanko Mikulić - diplomirani teolog/

OD INFORMACIJE DO OSTVARENJA

Prva informacija da će vjeronauk biti uveden u školu došla je do mene gotovo godinu dana prije njenog praktičnog ostvarenja. Budući da sam akademskom izobrazbom i glavninom svoga duhovnoga i intelektualnoga zanimanja teološkoga i filozofskoga usmjerenja, nakon navedene informacije veći dio moga razmišljanja bio je vezan uz vjeronauk u školi. Nametala su se pitanja: vjeronauk u školi - da ili ne? Je li to za Crkvu i reevangelizaciju prilika ili opasnost? Kako dati ime predmetu koji bi u školi obrađivao vjeronaučnu građu? Koji sadržaj obrađivati ovisno o uzrastu? Kako to sve realizirati? Itd.

Nisam znao kada će vjeronauk ući u program škole, ali mi se to činilo izvjesnim. Htio sam na tu temu oblikovati problematiku i imati vlastiti stav. Učinilo mi se da je ta tema - vjeronauk u školi - prikladna za razgovore s ljudima različitih zanimanja. Kako sam u istome danu bivao u više različitih sredina - kao dipl. teolog u radničkoj uniformi s radnicima u neposrednoj proizvodnji; u istome danu odlazio sam s posla i slušao predavanja na fakultetu; jednom

tjedno predavao sam vjeronauk osmom razredu u župi Blaženog Marka Križevčani-na; navečer u vlastitoj obitelji - mogao sam u samoj životnoj zbilji vidjeti kakvo je stanje i kakve su potrebe ljudi.

Riječ-dvije o mojim sudovima iz tih sredina. Radnici su svojim načinom življenja najuvjerljivija potkrepa tvrdnji da je problem živjeti u odrasloj, a ne u mladenačkoj dobi. Duhovno je i duševno življenje naših radnika u rasponu od siromašnoga do tragičnog. U takvome duhovnom i duševnom stanju pragmatički interes ostaje jedini razlog da bar na trenutak čovjek ostane pri svijesti. Sve drugo: politika, šport, piće, vlasništvo, erotika itd. praćeni su jakim emocijama i izmišljenim razlozima te se odvijaju u svađi, psovci i grupiranju na temelju negativnih opredjeljenja. A sve su to radnici bez vjeronauka ili su ga obavili u vremenu neosobnih odluka. Svakako valja reći da je ovo sumarni sud s poštivanjem izuzetaka.

Druga sredina je naše školovanje koje je uglavnom akademsko. Po mome iskustvu većina vjeroučenika je pošla na vjeronauk radi sakramenata, iako ih se, uz dobar rad, može zainteresirati za vjeronaučni sadržaj.

Vjeronučitelji su većinom improvizirali svoja vjeronaučna predavanja.

Jednom riječju, želimo li podignuti kvalitetu življenja nas samih i naših vjernika, u kakvom god imovnom stanju i bilo kojoj životnoj situaciji, nužno je biti otvoren za novi duhovni i racionalni ustroj. Kako to učiniti?

Vjeronauk u školi je jedan od odgovora na postavljeno pitanje. Dakle, dilemu o tome treba li vjeronauk u školi ili ne brzo sam riješio. Vjeronauk u školi svakako, samo kako?

Ubrzo su se u sredstvima javnog priopćavanja počele pojavljivati informacije o vjeronauku u školi. Bilo je već lakše o tome misliti i razgovarati. Onda je u lipnju 1991. održana Ljetna katehetska škola na temu vjeronauka u školi. Tu su otklonjene mnoge dileme (rečeno je da će se predmet zvati vjeronauk, učinjen je i prikazan cjelokupan program za osnovnu i srednju školu itd.). Sve je dobilo svoj tok i sadržaj.

Sa župnikom Franjom Jurakom dogovorio sam pripremanje za srednju školu na području njegove župe. Najprije sam htio usvojiti ponuđeni kostur programa. Trebalo mi je dosta vremena za njegovo usvajanje. Pokušao sam zadani program razraditi uvažavajući sve navedene ciljeve. Dobio sam i mandat za predavanje vjeronauka u srednjoj školi. A onda se u Hrvatskoj razbuktao rat. Sve je utihnulo. Tek je u studenome 1991. stiglo priopćenje da se s vjeronaukom uđe u školu u mjestima gdje nije bjesnio rat i škola se održavala.

Postojećim ratom vjeronauk je dobio još jedan sadržaj i zadatak. Prekinuo sam svoj dotadašnji posao i pošao u prosvjetu.

KRONOLOŠKI PREGLED I KRATKI KOMENTARI VJERONAUKA U ŠK. 1991/92. GODINI

18. studenog 1991. župnikov pomoćnik Jura Fauković pošao je sa mnom u škole. Upoznao sam se s tri ravnatelja u tri srednjoškolske tehničke škole na području župe Bl. Marka Križevčanina, gdje sam trebao predavati vjeronauk.

Ne znam što bih rekao o tim prvim susretima. Možda je najtočnije reći da je bilo kako sam priželjkivao. Želio sam izbjeći lažno predstavljanje sebe i predmeta. Nisam pak želio licemjerne susrete, nisam želio osmijeh i stisak ruke. Više sam želio "kosi" pogled i distancu, ali i pokazani napor da mi ustupe mjesto za rad. Smatrao sam takvu reakciju normalnom i iskrenom, s obzirom na vrijeme koje je proteklo i na sve što se u kratkom vremenu zbililo.

Kako sam želio tako sam i primljen: potpuno ljudski, bez velikih razgovora - osim službeno. Trebao sam uputu u raspored, rad s dnevnikom, raspored učionica, tehnička pomagala itd. Sve je učinjeno bez ikakve nervoze.

Htio sam da vjeronauk uđe u školu tiho i postane njena potreba. Naravno da se nisam osjećao ugroženim; želio sam da nikoga ne ugrozim. Još više, htio sam biti vjeronučitelj. Koliko sam to bio?! U meni su se nametali nekakvi zahtjevi jer sam naslućivao neka pitanja. Osjećao sam kao da u zraku visi pitanje odnosa školskog vjeronauka i bivšeg marksizma. Ako je takva usporedba i postojala kod profesora, nisam joj se čudio, ali sam se pitao trebam li nešto pojašnjavati. Odlučio sam krenuti na posao i ništa ne objašnjavati. Mislio sam, ako takva uvjerenja i postoje, neovisno o mome objašnjenju, nakon određenog rada uvjerenja će ostati ili se raspršiti.

Susret s đacima bio je bez ikakvih opterećenja. Nije bilo teško uspostaviti kontakt. Uvidio sam da njima nije nikakav problem susresti vjeronauk u školi.

Nešto o grupama

S profesorima odgovornima za nastavu i raspored sati napravio sam anketu i popis onih učenika koji žele pohađati vjeronauk. Od svih upisanih na vjeronauk napravili smo grupe. Grupe su sastavljene po godištima, odnosno, iz više razreda istog godišta napravljene su jedna, dvije ili više grupa ovisno o broju prijavljenih đaka.

Stvaranje grupa iz različitih razreda stvara poteškoće. Naime, tako sastavljene grupe uvijek moraju tražiti zajedničko vri-

jeme za održavanje nastave, a to je uvijek nulti ili posljednji sat. Pored ove teškoće stvara se nova. Ako bi se zbrojili svi nulti i posljednji satovi u radnom tjednu, nema vremena za održavanje 20 sati, što je nastavnička norma. Ministarstvo je, doduše, dalo uputu da grupe mogu biti od 7 do 36 đaka. To znači da bi, ako se u jednome razredu javi 7 đaka za slušanje vjeronauka, to bilo dovoljno i moglo bi ih se uvrstiti u raspored sati mimo nultog i posljednjeg sata. No, kako je vjeronauk postavljen kao predmet bez odgovarajuće alternative, time bi se stvorio prazan sat za đake koji ne pohađaju vjeronauk, a to škola ne dopušta. Mislim da bi trebalo s Ministarstvom urediti tako da vjeronauk bude alternativni izborni predmet, odnosno jedan od predmeta koji se mora odabrati po želji đaka. (Drugi izborni predmeti mogli bi biti etika, filozofija ili... s ugrađenim dijelom vjerske i religiozne tematike.) Ovako kako sada stoji vjeronauk je izvan školskih normi, napose kada su škole opterećene tolikim brojem sati. U školama u kojoj ja radim đaci svaki dan imaju po sedam sati nastave. To je kršenje svih normi. A onda dođe vjeronauk kao izborni predmet bez alternative!

Nakon anketiranja u sve tri škole za slušanje vjeronauka opredijelilo se 515 đaka. Svrstali smo ih u grupe po godištima i napravili 20 grupa od 19 do 34 đaka. Šest sati sam držao subotom. Možete li zamisliti što je to značilo za đake koji su putovali po 20 km radi vjeronauka subotom?! Koliki bi odaziv bio kad bi se vjeronauk stavio u normalnu satnicu s institucionalnom obvezom kao jedan između mogućih izbornih predmeta! A o potrebi vjeronauka već sam govorio. Ovako ga mnogi obilaze!

Nešto o radu s grupom

U predavanjima sam se držao programa odobrenog od BKH (izišao u Katehezi, br. 2, god. 1991). Upute o bitnom sadržaju, ciljevi, metode, didaktička pomagala (literatura, dijas, film), također sam koristio prema mogućnostima. Naime, zbog nedostatka nastavnih filmova za neke teme

sam koristio dugometražne filmove (Isus, sv. Franjo itd.) iako su vrlo neprikladni. Imao sam dijaprojektor, ali ne i odgovarajuće dijafilmove. Od drugih pomagala koristio sam biblijske karte, Bibliju i drugu religioznu literaturu (Religije svijeta, Katehetski leksikon itd.). Gotovo svaki sat smo imali poneki anketni ili blic-test. Usto je bilo pet glavnih testova provjere.

Kad sam prihvatio stanje kakvo jest s obzirom na raspored sati, s obzirom na sva pomagala, grupe, opterećenje nastavom i zasipanje đaka informacijama pojavilo mi se pitanje: Koje polje u području ljudskog obrađuje vjeronauk u školi? Svakako ne obrađuje polje fizike ili kemije, ne smije "nagaziti" na područje sociologije i psihologije kao svoje polje rada u spoznavanju i objašnjavanju. Svaki školski predmet, ako želi biti školski, mora imati svoje neprijeporno polje rada. Svakako da vjeronauk, kao sistematiziran predmet sa svim znanstvenim osobitostima, može koristiti rezultate psihologije i sociologije, pa i fizike, kemije, ali se meni nametalo pitanje u kojem području ljudskoga vjeronauk gradi i gdje može koristiti rezultate rada drugih. Meni se činilo nužnim naći odgovor na ovo pitanje kako bih izbjegao opasnosti da vjeronaukom iskompleksiram vjeroučenike.

Sam Isus nije slušateljima govorio o obradi drveta, niti o športskim ili ratnim vještinama. Ali im je govorio riječju u slikama, vlastitim primjerom u djelima. To što im je govorio i što je pred učenicima činio nije se odnosilo ni na sociološko ni na psihološko područje rada, već se ticalo samih korijena ljudskog bića. I to je područje vjeronauka u školi: učvrstiti korijene iskonskoga u čovjeku, u svakom ljudskom biću i iz korijena nadahnjivati sveukupnu zbilju njegova života. K tome se usmjeriti i tome dati školski obol smatrao sam svojim zadatkom. Nakon toga sam bio nešto sigurniji u izlaganju i razgovorima.

Za jačanje ljudskih korijena imao sam u vidu važnost duhovnog ozračja tijekom nastavnog sata, ali sam uvjeren da duhovno ozračje mora počivati na usvojenim informacijama ako hoćemo da ostane trajnije. Stoga

sam nastojao svaki sat iznova učiniti zanimljivim. Kako je izgledao sat vjeronauka?

Vjeroučenici su redovito na samom početku sati dobivali već pripremljene listiće s nekoliko pitanja. Test je trebalo popuniti bez potpisa. Pitanja su se odnosila na temu koju ćemo obrađivati. U testu su trebali iznijeti što znaju ili što misle o temi koju ću ja obrađivati poslije testa. To je trajalo oko 5 minuta. Testove bih pokupio i onda bih ja za petnaestak minuta izložio građu, s temeljnim sadržajem ispisanim na dijelu školske ploče. Tada bih iz nekoliko njihovih testova ispisao njihove odgovore na drugom dijelu školske ploče i započeo bih razgovor o zadanoj temi. Ako sam imao prikladnu sliku, dijafilm tada bi se sve odvijalo uz sliku ili dijafilm. Razgovor nije bio vremenski programiran. Mogao se nastaviti i na sljedećem sastanku, što je bio rijedak slučaj.

Pitanja u testovima bila su tipa popunjavanja, zaokruživanja ili odgovaranja na postavljeno pitanje. Pet glavnih testova trebalo mi je dati povratnu informaciju o rezultatima našega rada. Nekada su ti isti testovi, s istim pitanjima, bili rješavani u različita vremena.

Što sam time dobijao?

Takav rad mi je pomogao dinamizirati sat, zaposliti đake i pružiti uvid u njihovo početno i razvojno stanje. Mogu ovdje iznijeti opće rezultate: Na temelju urađenih testova opće stanje na početku tematskih jedinica bilo je na razini naravne čovjekove religioznosti obojene kulturom u kojoj živimo. To znači da se o kršćanstvu malo zna, to što se zna zamagljeno je i ima karakter mitskog, često servisnog, a nekada i magijskog. Ima i đaka koji iznenađuju svojim znanjem i razmišljanjem. Opće je stanje, međutim, takvo da se je Bog sa svojom osobnošću izgubio, a čovjek sa svojom slikom zamaglio. S takvim duhovnim stanjem ne može se živjeti dostojanstveno niti životu odano. Nisu bili puno bolji rezultati ni na kraju godine. Pomaci se mogu mjeriti u mrvicama. Stanje je takvo kakvo jest, s njime valja početi i raditi. Naročito

ohrabruje zanimanje đaka za vjeronaučnu građu.

Nešto o ocjenama

Ocjenjivanje je najšturije razrađeno u svim obradama vjeronauka u školi. A uredbom je određeno da se vjeronauk ocjenjuje i ocjena ulazi u prosjek ocjena. Trebao sam imati kriterij ocjenjivanja. Ja sam osmislio vlastiti pristup ocjenjivanju. Ocjeni sam dao motivacijsku ulogu. Ocjena je trebala pokrenuti vjeroučenike na dolaženje i aktivnost. Za najvišu ocjenu bila su tri uvjeta: aktivnost u dolaženju i na satu, testovi i moj dojam. Između ova tri elementa bitna je bila aktivnost u dolaženju i sudjelovanje na satu. Ako je netko izostao više od tri puta, nije mogao imati najvišu ocjenu. Ako je izostao više od pet puta, nije mogao biti ocijenjen. Ako je pak imao manje od pet izostanaka, mogao je imati vrlo dobru ili odličnu ocjenu, ovisno o drugim elementima. Znanje nije imalo presudnu ulogu u ocjenjivanju. Takav moj postupak ima razloga. Svrha vjeronauka je pomoći vjeroučenicima da sagledaju sveukupnu ljudsku zbilju, sa svim svojstvima čovjeka u svijetu i pripremiti ga za odluku otvaranja životu u vjeri i povjerenju. U kojoj mjeri takvo raspoloženje postoji kod vjeroučenika teško je ocijeniti. K tome status vjeronauka kao predmeta koji nitko ne mora odabrati (kad ne bi morali ne bi đaci ni matematiku odabrali!) bez ikakve je pedagoške ili koje druge podloge. A da i ne govorim o opterećenju nastave brojem sati i količinom građe. Sve me je to navelo da glavninu tereta vjeronaučne nastave preuzmem na sebe, a vjeroučenike oslobodim svih strahova (od ocjene, učenja kod kuće itd.). Moje je mišljenje: Ako budu prisutni i sudjelovali na satu vjeronauka, uz duhovno raspoloženje na satu i usvajanje minimuma osnovnih informacija, bit će neizmerno bolje za rast vjeroučenika nego ako vjeronauk na bilo koji način izbjegavaju. A dobra ocjena i zanimljiv rad svakome su motiv - i dobrom i lošem đaku. Takvim sam ocjenjivanjem, dakle, htio ukloniti strah, a povećati zanimljivost. Koliko sam u

tome uspio? Ne znam. No, od 516 upisanih na vjeronauk, uz takav pristup ocjenjivanju, ocjene su zaradili 364 vjeroučenika ili 70,5%.

NEŠTO O PROGRAMU

Na temelju ankete provedene među vjeroučenicima o temama iz programa, utvrdio sam da program pogađa problematiku uzrasta. Za kostur programa prikazan u Katehezi (br. 2/1991) mogu reći da predstavlja izvrsnu osnovu za rad i daje naslutiti odlične priručnike.

Kada bih ja imao utjecaja na neke promjene ili dopune programa, predvidio bih barem dio sati za obradu povijesti Crkve u trećem godištu i u povijesti Crkve u Hrvata u četvrtom godištu. To bi moglo ući u program već postojećeg programa, bez narušavanja logike i metode u samom programu. Predlažem tu obradu crkvene povijesti ne stoga što učenike to zanima, već stoga što građu crkvene povijesti u takvome obliku neće moći susresti na drugim mjestima. No, to je samo moj prijedlog.

ZAKLJUČAK

Osobno sam pozitivno raspoložen prema vjeronauku u školi. Problemi koji postoje nisu nikakav razlog za strah ili rezignaciju. Početak je sve zatekao nepripremljene, ali u kratkom vremenu mnogo je učinjeno.

Vjeronauk se sada uvodi u školu uz brojne tehničke poteškoće, ali treba postati potreba škole bez ikakvih poteškoća i uz svijest o zadaći vjeronauka u školi. Zadaća je vjeronauka pomoći u reevangelizaciji - dakle, oživjeti čovjekovo zanimanje za događaj uskrsnuća Isusa Krista; vjeronauk treba biti nositelj ispunjenja hrvatskog čovjeka kršćanina izvornim kršćanskim Duhom u novim naraštajima.

Mislim da ovim zadaćama program vjeronauka udovoljava. Moje je iskustvo da već sada vjeroučenici pokazuju zanimanje za udisaj zdravoga duha što nam ga daje Uskrsli, a kod drugih se to zanimanje može probuditi. No ostaje pitanje koliko smo ja i ostali katehetski kadar dorasli zahtjevu programa i visini poziva.